

Sisällys

HELSINKI EUROOPAN HISTORIAN KONTEKSTISSA	11
Helsinki ja suuriruhtinaskunnan instituutiot	12
Modernisaatiomurros	14
Valtiopäivät	16
Ritarihuone ja Säätytalo	19
Rahapaja ja Suomen Pankki	23
Mielipidekehitys ja mentaliteetti	24
Helsingfors Dagblad	25
Vapaapalokunta	27
Lehdistö, osakunnat, poliittinen mielenosoitus	30
Liberaalinen puolue	32
Yhdistyselämä	34
”Rautatie muuttaa kaiken”	39
Pietarin radan seurauksia	42
Pietarin radan erikoinen syntyhistoria	46
Vertailua muihin maihin	52
Rautatien taloudellinen ja mentaalinen vaikutus	53
Mirabeau-täti ja Kulta-aave	55
Samaan aikaan pankkilaitos	57
Helsinkiläiset ja suurpolitiikka	59
PORVARILLINEN SEURALLISUUS: ESPLANADI	63
Promeneerailu	63
Porvarillinen kulutus	65
Esplanadin junntaus ja täytemaat	69
Esplanadin vaiheita	71
Seurahuone	72
Esplanadi eurooppalaisena ilmiönä	76
Esplanadin ja lähiseudun rakennukset	77
Kämp ja Catani	84

ESPLANADIN PARALLEELI: ALEKSANTERINKATU	87
Kluuvinlahden alue	87
Aleksanterinkadusta liike-elämän keskus	92
IDEOLOGISIA JULKISIA VEISTOKSIA	99
Kolme Väinämöistä	99
Runebergin patsas	101
Havis Amanda ja muut	106
<i>"Björnsonin juhlapuuhat"</i>	108
<i>"Nuori sielu"</i>	109
VAPAA-AJAN VIETTOA	111
Ulkoravintoloita	111
Kansanpuistot	113
Korkeasaari	115
Seurasaari	118
Teatteri	119
Aleksanterin-teatteri	123
Musiikkielämä	125
SOSIAALISIA RAKENNUKSIA JA SOSIAALISTA ELÄMÄÄ	127
Piano määrittä porvariskodin	128
Augusta Krook	129
Tunnettuja asukkaita: Snellman ja Topelius	133
Köyhää kansaa	137
HELSINKI, KOULUJEN KAUPUNKI	140
Normaalilyseo ja suomen kielen ideologia	146
Tyttökoulut	147
Kouluolojen muutoksia	149
<i>Kansakoulut</i>	151
Yhteiskoulut	152
<i>Kirjasto</i>	154
<i>Uudet kirkot</i>	156
HELSINKI JA PORVARISSÄÄTY	158

SUURI TEOLLISUUSNÄYTTELY 1876	170
Taideteollisuus ja teollisuusopetus	170
Kaivopuiston suuri teollisuusnäyttely	175
Porvarillistuva Helsinki 1895–1914	179
Rakennustoiminta	181
Helsingin ja muiden kaupunkien teollistumisen vertailua	184
Tukholma, Pietari ja Tallinna	189
ASUTUKSEN LEVIÄMINEN HELSINGISSÄ	191
<i>Kjerrströmin kartta 1878</i>	195
Legalisoitu slummiutuminen	198
Katajanokka: Slummi vai huvilakaupunkia	199
Helsingin eteläreuna ja huvilakaupunki-idea	201
Ensimmäinen asemakaava-arkkitehti Bertel Jung	206
TURISMI	208
Suuria suunnitelmia	210
Kauppaneuvos Julius Tallberg	214
HELSINGIN VENÄLÄISET	215
HELSINGIN LEHDISTÖN VAIHEITA	222
HELSINKI VARUSKUNTAKAUPUNKINA	225
Vuoden 1882 käänne	225
<i>Keisaripari Helsingissä 1885</i>	228
Varuskuntakaupunki	229
Venäjän valtion omistukset	230
Suomenlahden geostrategia	231
Viapori	232
POLIITTISEN KUOHUNNAN VAIHE 1899–1907	234
”Kasakkamellakat”	238
Suurlakko	241
Uusi Venäjä	245

YLIOPISTO	248
Uudet rakennukset	252
Yliopistonopettajien kansallinen rooli	254
Kirjakaupat ja kansainvälisyys	255
INSTITUTIONAALISIA RAKENTEITA JA HENKILÖSUHTEITA	256
Pörssi	259
KOLMAS JULKINEN TILA: RAUTATIENTORI	261
Ateneumin ideologinen sanoma	262
NELJÄS JULKINEN TILA: URHEILUKENTÄT	268
Pursiseurat	268
Luistinradan sosiologiaa	272
Kenttärheilua ja soutua	273
TYYLIMURROKSIA	278
Renessanssiarkkitehtuurin läpimurto	278
Uusmaalaisten talo	282
Näyttäviä rakennuksia: Theodor Höijer	283
Sebastian Gripenberg ja Onni Tarjanne	286
HELSINGIN SOSIABILITEETTIA	288
Herrat Espiksellä	290
<i>Koulutyttöjen Esplanadi</i>	294
Ravintolat ja kahvilat	296
UUSI POLIITTINEN JA TALOUDELLINEN EDUSTAVUUS	299
Arkkitehti Gustaf Nystrom	299
Yhdyspankki ja Kansallispankki	301
VALTION NÄKYVYYS	303
Kruununhaan palatsit	303
Teknillinen korkeakoulu	305
Kaupunkiliikenne	307

YHDISTYKSET	311
Sosiaalisten kontaktien hidas kehitys	311
<i>Yhdistysten aikakausi</i>	313
Ylioppilastalot	314
Heimola	315
SAIRAALAT	318
HELSINKI-VAIKUTELMIA	321
Helsinki ulkomaalaisten silmin	321
Paheellinen Helsinki suomalaisten silmin	324
Tuhoisat myrskyt, ”augustistormen” ja muita	327
SYMBOLIRAKENNUKSIA	329
Kaivopuiston loistohuvila porvariston vaurauden symbolina	329
Toteutumaton symbolirakennus ja viisi toteutunutta	330
Kansallisteatteri	334
Kansallismuseo	335
Rautatieasema	337
Työväentalo	340
Kallion kirkko	343
UUSI EDUSTUSKESKUSTA	346
<i>”Yli vaikenevain kattoin” – Helsinki-identiteettiä</i>	351
Muuttuva sosiaalisuus	351
TAUSTAKSI	356
Viitteet	357
Kirjallisuutta	360
Kuvalähteet	367
Henkilöhakemisto	370